

Лашінов Антон Дмитрович
канд.техн.наук
головний спеціаліст
ТОВ «Інвестпроект», м. Київ, Україна

СТАЛИЙ РОЗВИТОК МІСТ У ХХІ СТОЛІТТІ

Відповідаючи на виклики ХХІ століття Україна визначила 17 глобальних цілей сталого розвитку суспільства, серед яких ціль 11 – це Сталий розвиток міст і громад [1], одним із завдань якої є забезпечення сталого розвитку поселень і територій виключно на засадах комплексного планування та управління за участю громадськості.

Аналіз історичного досвіду розвитку людства та формування систем розселення в різні цивілізаційні епохи дозволяє стверджувати, що населені пункти і, особливо, міста є уособленням специфіки соціально-економічного устрою та уявлень людей про умови життя [2, 3].

Урбанізаційний стрибок кінця ХІХ початку ХХ століття надзвичайно загострив питання щодо екології та рівня комфортності середовища поселень, які склалися в епоху розповсюдження машин і механізмів.

Основні принципи формування поселень в період індустріального містобудування вперше були сформульовані французьким архітектором Ле Корбюзьє в його роботі «Афінська Хартія» (1933 р.). Найголовніший з них – принцип чіткого монофункціонального використання території:

– міська територія повинна чітко розділятися на функціональні зони – житлові масиви; промислова (робоча) територія; зона відпочинку; транспортна інфраструктура.

Принцип Афінської хартії, які, перш за все, мали покращити екологічний стан населених пунктів, на багато десятиліть стали базовими, і, фактично, лягли в основу планувальної структури всіх сучасних міст. І до тепер основний нормативний документ містобудування – ДБН 360-92** «Містобудування. Планування та забудова міських і сільських поселень» – побудований на основі цього принципу і містить основні розділи відповідно до визначених функціональних зон – сільбищної, промислово-виробничої та ландшафтно-рекреаційної.

Починаючи з середини ХХ ст. на перший план виходять питання сталого розвитку населених пунктів, тобто розвитку, який не завдасть шкоди прийдешнім поколінням. Проблеми збалансованого соціально-економічного розвитку всіх сфер суспільства були сформульовані наприкінці 90-х років минулого століття. Не лишилось осторонь і містобудування. При розробленні Концепції сталого розвитку населених пунктів України були сформульовані наступні критерії [4, 5]:

– поселення повинно мати високу економічну ефективність, тобто оптимальне сполучення природних компонентів і штучного середовища, що має гарантувати стабільність екосистеми і відтворення ресурсів міського розвитку;

– поселення повинно характеризуватися високою техніко-економічною ефективністю. Програми по створенню сталих поселень мають передбачати ефективну економічну структуру виробництва й зайнятості, раціональну витрату природних ресурсів, у першу чергу, землекористування;

– поселення повинно мати високу соціальну ефективність, що буде визначатися максимальною зайнятістю, прийнятним житлом для кожного мешканця міста, рівним доступом усіх верств населення до сфери послуг, скорочення витрат часу на отримання послуг за рахунок раціонального їх взаєморозміщення функцій в плані міста;

– у поселенні повинен бути реалізований принцип культурної ефективності, що передбачає збереження культурної спадщини збереження та розумне використання архітектурного надбання, високих естетичних якостей середовища, формування і постійний розвиток міської культури та високу громадську відповідальність за збереження матеріального і духовного середовища населених пунктів;

– поселення повинні характеризуватися ефективністю міської планувальної структури, що забезпечує комплексне будівництво всіх підсистем поселення, раціональне функціональне зонування і мінімальне ресурсоспоживання, що дає економію території, енергоресурсів, фінансових і матеріальних ресурсів та громадського часу в перерахунку на одного мешканця; можливість адаптування структури поселень при виникненні нових потреб, функцій і транспортного розвитку.

– поселення має бути керованим з високим рівнем ефективності управлінських рішень на підставі створення механізму єдиної системи планування та управління процесами міського розвитку на макро-, мезо- та мікрорівнях шляхом удосконалення розвитку законодавчої бази з посиленням ролі місцевих нормативно-правових актів.

Початок ХХІ ст. ознаменований активним впровадженням в усі сфери життєдіяльності суспільства передових ІТ-технологій. Змінюються і сучасні принципи формування міського простору – принципи SMART-city/ До цих принципів можна віднести [6, 7]:

– універсальність комплексної системи інформаційної підтримки міської виконавчої влади;

– ефективне використання енергоресурсів;

– створення міста, орієнтованого на пішохода, мінімізація індивідуального транспорту;

– екологічність та природоохоронна, створення «зеленого» міста;;

– віддалений доступ до всіх видів сервісів і послуг;

– комунікативність міського простору;

– оптимізація системи навчання, розвиток дистанційної освіти;

– розвиток економічної бази міста на основі інтелектуального капіталу;

– система охорони здоров'я населення, орієнтована на випередження хвороби.

Висновок. Кожна історична епоха висуває свої вимоги до планувальної структури та забудови населених пунктів. Ці вимоги знаходять своє відображення в нормативних документах, на основі яких здійснюється містобудівне проектування.

Чинний нормативний документ – ДБН 360-92** «Містобудування. Планування та забудова міських та сільських поселень» та проект нового містобудівного ДБН «Планування та забудова територій», що наразі розробляється, базуються на принципах індустріального періоду формування населених пунктів. Проте, є нагальна потреба переглянути підходи до розроблення нормативних підходів до у містобудуванні на основі нових принципів, сформованих у постіндустріальний період, - принципах SMART-city або інтелектуального міста, що базується на останніх досягненнях ІТ-технологіях.

Список використаних джерел:

1. *Цілі сталого розвитку. Україна-2019.* (2019). URL: https://ukrstat.gov.ua/csr_prezent/2020/ukr/st_rozv/publ/SDGs-MonitoringReport_v08_24.09.2019.pdf
2. Плешкановська А. М., Савченко О. Д. (2019). *Епохи та міста.* Київ : Інститут Урбаністики, 2-е вид., доп., 264.
3. Плешкановська А. М. (2005). *Функціонально-планувальна оптимізація використання міських територій.* Київ : Інститут Урбаністики. 190.
4. Містобудівні критерії забезпечення сталого розвитку населених пунктів (2002). Коммунальное хозяйство городов, 36. 22-25.

5. Фільваров Г.Й., Плешкановська А.М. (2001). Проблеми сталого розвитку населених пунктів України. *Містобудування та територіальне планування*, 9. 105-119.
6. Лук'янов А.М., Плешкановська А.М. (2017). Інтелектуальне місто-стандарт майбутнього чи інноваційний розвиток міських територій. *Містобудування та територіальне планування*, К: КНУБА. 65, 336-341.
7. Плешкановська А. М. (2013). *Методологія комплексної реконструкції міста* : автореф. дис. ... докт. техн. наук : 05.23.20. Київ, 2013. 40.
8. Фильваров Г. И. (2012). Проблемы планирования городского развития в контексте мировых урбанистических процессов. *Досвід та перспективи розвитку міст України*, 23. 26-38.